

Tatiana ZAICOVSKI

**REFLECTAREA VIZIUNII ASUPRA AL NOSTRU/ALTUL
ÎN CADRUL OPOZIȚIEI BINARE ARHETIPALE ÎN TEXTELE MASS-MEDIA
MODERNE DIN REPUBLICA MOLDOVA
(ANALIZÂND O SERIE DE RESURSE MASS MEDIA ÎN LIMBA BULGARĂ)**

DOI: 10.5281/zenodo.3595145

Rezumat

Reflectarea viziunii asupra *al nostru/altul* în cadrul opoziției arhetipale binare în textele mass-media moderne (analizând o serie de resurse mass media în limba bulgară)

Autorul a analizat reflecția opoziției arhetipale *al nostru – străin/altul* în textele mass-media în limba bulgară, conținute într-o serie de ziare publicate în Republica Moldova. Pe de o parte, ele reflectă sensul simbolic al conceptului de „spirit bulgăresc”, care este fundamental pentru conștiința etnică a bulgarilor din Moldova, iar pe de altă parte, exprimă o atitudine profund tolerantă față de *alții*: dorința de a cunoaște cultura altora, de a împărtăși informații despre cultura lor, o demonstrație a dorinței de cooperare și (în unele cazuri, când vine vorba de ajutor) a sentimentului de recunoștință față de *alții* – oameni care nu aparțin grupului etnic bulgar. Se subliniază că formarea anumitor opinii, inclusiv în domeniul relațiilor interetnice, depinde în mare măsură de influența resurselor mass-media. Există o legătură inversă între sursa mass-media și percepția acesteia de către cititori. Articolul prezintă tendințele generale reflectate într-o serie de resurse mass-media bulgărești, publicate în Republica Moldova, în legătură cu opoziția *al nostru – străin/altul*, cu definiția „noi”, „spațiul nostru”, cu o atitudine față de *ai noștri* (inclusiv față de „valorile noștri”), față de „spațiul nostru” și, de asemenea, conceptul de „altul”, reflectat mai puțin explicit.

Cuvinte-cheie: opoziție binară arhetipală *al nostru – străin/altul*, mass-media, resurse mass-media, bulgari, spirit bulgăresc, atitudine tolerantă.

Резюме

Отражение видения своего/другого в рамках архетипической бинарной оппозиции в текстах современных СМИ Республики Молдова (на примере ряда массмедийных ресурсов на болгарском языке)

Автором был проведен анализ отражения архетипической оппозиции *свой – чужой/другой* в массмедийных текстах на болгарском языке, содержащихся в ряде газет, издаваемых в Республике Молдова. В них, с одной стороны, отражен знаковый смысл основополагающего для этнического сознания болгар Молдовы понятия «българщина», а с другой – четко выражено глубоко толерантное отношение к *другому*: желание познать культуру других, поделиться сведениями о своей культуре, демонстрация стремления к сотрудничеству и (в ряде случаев, когда речь идет о помощи) чувства благодарности к *другим* – людям,

не принадлежащим к болгарскому этносу. Подчеркивается, что формирование тех или иных взглядов, в том числе в сфере межэтнических отношений, в большой степени зависит от действия средств массовой информации. Наблюдается существование обратной связи между массмедийным ресурсом и его восприятием читателями. В статье продемонстрированы общие тенденции, отраженные в ряде массмедийных ресурсов на болгарском языке, выходящих в Республике Молдова, в связи с оппозицией *свой – чужой/другой*, с определением понятий «мы», «свое пространство», с отношением к *своим* (в том числе к «своим ценностям»), «своему пространству», а также к понятию «другой», отраженному менее эксплицитно.

Ключевые слова: архетипическая бинарная оппозиция *свой – чужой/другой*, СМИ, массмедийный ресурс, болгары, «болгарщина», толерантное отношение.

Summary

Reflection of a vision of *our/other* within the archetypal binary opposition in the texts of modern mass media of the Republic of Moldova (on the example of a number of mass media resources in Bulgarian)

The author analyzed the reflection of the archetypal opposition of *our – alien/other* in the mass media texts in Bulgarian contained in a number of newspapers published in the Republic of Moldova. On the one hand, they reflect the symbolic meaning of the concept of “Bulgarianness”, which is fundamental for the ethnic consciousness of the Bulgarians of Moldova, and on the other, they express a deeply tolerant attitude towards the *other*: a desire to know the culture of others, share information about their culture, a demonstration of the desire for cooperation and (in some cases, when it comes to help) feelings of gratitude to others – people who do not belong to the Bulgarian ethnic group. It is emphasized that the formation of certain views, including in the field of interethnic relations, to a large extent depends on the actions of the media. There is a feedback between the mass media resource and its perception by readers. The article demonstrates the general trends reflected in a number of media resources in the Bulgarian language published in the Republic of Moldova, in connection with the opposition *our – alien/another*, with the definition of “we”, “our space”, with an attitude to *our* (including to “our values”), “our space” and also to the concept of “the other,” reflected less explicitly.

Key words: archetypal binary opposition of *our – alien/other*, media, mass media resource, Bulgarians, “Bulgarianness”, tolerant attitude.

Reflectarea opoziției arhetipale *al nostru – străin/altul* în presa Republicii Moldova, din câte știm, încă nu a fost analizată din perspectiva științifică. Între timp, o încercare de a înțelege această opoziție, bazându-ne pe textele mass-media, ni se pare un pas logic și firesc. Formarea anumitor opinii depinde, în mare măsură, de influența mass-media: „Mass-media ne afectează profund, deoarece ele constituie o prezență constantă în viața noastră. <...> Efectele mass-media se pot resimți în zone diferite ale societății. <...> mass-media pot acționa asupra: a) indivizilor, b) grupurilor, c) instituțiilor, d) întregii societăți; totodată, ele pot afecta personalitatea umana în: dimensiunea cognitivă (schimbarea imaginii despre lume), dimensiunea afectivă (crearea sau modificarea unor atitudini și sentimente) sau dimensiunea comportamentală (schimbări ale modului de acțiune ale indivizilor și fenomene de mobilizare socială)” [7].

Condiția necesară pentru dialog este „să vezi și să auzi oponentul tău nu ca pe un dușman (altfel calea către înțelegerea reciprocă va fi blocată de la bun început) și nici ca pe un analog (o persoană, ce nu are dorința de a fi unic, nu poate comunica cu ceilalți fără riscul de a se dizolva printre ei), ci ca pe o persoană diferită” [5, p. 91]. Într-o societate, care nu este mono-etnică (se pare că în lume nu au rămas multe dintre acestea), în afară de opoziția *al nostru – străin*, semnificative sunt de asemenea opozițiile *al nostru – altul* și *străin – altul*. Cercetătorul M. A. Boyko, reflectând despre diferențele dintre aceste concepte, notează: „...Înțelegem prin «altul» o alternativă mai mult sau mai puțin echivalentă cu «al nostru», în timp ce «străin» este rezultatul percepției obiectelor sociale într-un context axiologic” [1]. Se pare, însă, că nu doar în percepția unui *străin*, ci și în percepția unui *altul* există o componentă axiologică. O altă chestiune este că *altul* este mai aproape de *al nostru* decât de *străin*, fiind într-un fel următoarea treaptă a percepției mediului – pe măsură ce devine cunoscut și acceptat. De altfel, cu următoarele idei ale cercetătorului, formate în baza lucrărilor lui Grishaeva și Tsurikova [3, pp. 41-51; 2, p. 232; 4, pp. 17-21], nu putem să nu fim de acord: „Acești factori discursivi profilează informațiile, stabilind un anumit model de percepție a unui/unei eveniment/fapt/persoane etc., aparținând culturii *sale* lingvistice sau unei *alte/străine*, formând astfel o atitudine pozitivă, negativă sau neutră a unui individ față de diverse fenomene ale realității înconjurătoare” [1].

Strâns legată de manifestările opoziției *al nostru – străin/altul* este problema atitudinii față de un străin/altul. Studiul său a câștigat o importanță deosebită în ultimele decenii, în special odată cu dez-

voltarea teoriei comunicării interculturale. Printre diverse obstacole și bariere (lingvistice, comportamentale, psihologice etc.) în percepția *străin/altul* și formarea unei atitudini tolerante față de el, diferențele culturale ocupă un loc special: „diferențe de mentalități și caractere naționale, nepotrivire de imagini lingvistice ale lumii; influența stereotipurilor culturale, diferențele de orientare valorică; nepotrivirea normelor culturale și lingvistice, erori în percepția umorului, diferențe în strategiile de comunicare, forme specifice și mijloace de comunicare non-verbală” [6, p. 76].

Pe baza faptului că, dacă participanții la procesul de comunicare interculturală sunt conștienți de cauzele acestor obstacole și bariere care împiedică o atitudine tolerantă față de „altul”, acest lucru face posibilă precizarea și prevenirea apariției acestora. În ultimii ani, o atenție specială a fost acordată acestei probleme în diferite țări. În special, o serie de manuale au fost publicate în Republica Moldova pentru cursuri electivă, materiale didactice și alte materiale despre educația interculturală.

Chiar rubricile textelor media ale ziarelor luate în considerare în acest articol reflectă problemele abordate în paginile lor. În primul rând, acestea sunt subiecte legate de *istoria noastră, limba noastră, cultura noastră, persoane*, care provoacă sentimentul de mândrie, promovând *cultura noastră, tradițiile și sărbătorile noastre*, etc. Dăm exemple dintr-o serie de periodice în limba bulgară:

„Талантливи българчета покориха Молдова” (Micii bulgari talentați au cucerit Moldova), „Фотоизложба на българи от Бесарабия, представена на Църногорски събор” (Expoziție foto a bulgarilor din Basarabia, prezentată la Catedrala Țirnogorsky), „Гласът на България” (Vocea Bulgariei) (Svetlina, 19.07.2018); „Среща на бесарабските българи в Твардица” (Întâlnirea bulgarilor din Basarabia în Tvardița), „Петър Ризов и неговата животворна поезия” (Petr Rizov și poezia lui dătătoare de viață), „Младият учен Иван Думника и успешната му кариера” (Tânărul savant Ivan Duminica și cariera lui de succes) (Svetlina, 26.07.2018); „Българите в Бесарабия” (Bulgarii în Basarabia), „Първи старобългарски превод на Библията» (Prima traducere a Bibliei în limba bulgară veche), „Завръщането към своите корените. Българският теоретичен лицей «В. Левски» на 10 години” (Întoarcere la rădăcini. 10 ani de la înființarea Liceului Teoretic Bulgar V. Levsky), „Тараклийски държавен университет – нов център на българщината в Молдова” (Universitatea de Stat din Taraclia – un alt centru bulgăresc în Moldova), „Преданието и легендата в българския словесен фолклор” (Bas-

mul și legenda în folclorul verbal bulgar), „Празник на библиотека «Христо Ботев»” (Sărbătoarea Bibliotecii Hristo Botev), „Обучението по българския език и литература в Тараклийския район” (Studierea limbii și literaturii bulgare în raionul Taraclia), „Българска народна песен” (Cântecul popular bulgar) (Bulgarski Horizonti, 2007, nr. 6–7).

Trebuie menționat că utilizarea definiției „бесарабските българи” (bulgarii basarabeni) a devenit comună în limbajul scris și oral al bulgarilor din Republica Moldova, precum și, pe baza informației textelor mass-media, și din Ucraina (în același timp, ei se recunosc și ca fiind „parte a națiunii bulgare și a culturii sale”). Așadar, într-unul din numerele anexei „Svetlina” la ziarul raional din Taraclia „Svet”, definiția de mai sus este regăsită în mod regulat, deseori pe aceeași pagină de mai multe ori:

„В събора «Магическата Мадара» участват и бесарабските българи от Молдова и Украйна”. (La reuniunea „Madara Magică” participă și bulgarii basarabeni din Moldova și Ucraina.) (Национален средновековен събор „Магическата Мадара” (Sobor național medieval „Madara magică”), Svetlina, 28.06.2018).

„За нас – бесарабските българи – Димитър Пейчев вече е известен и като поет. Първата си книга «Завръщане» той публикува през 2004-та година в България. <...> Авторът пази и предава на човечеството българският свят, родният Буджак...” (Pentru noi – bulgarii basarabeni – Dmitry Peuchev este cunoscut deja ca fiind și poet. Prima sa carte „Revenire” o publică în anul 2004 în Bulgaria. <...> Autorul păstrează și transmite oamenilor informația despre lumea bulgară, despre Bugeacul natal...) (Епохата на Димитър Пейчев (Ероса lui Dimitr Peicev), Svetlina, 19.05.2018).

Iată un alt exemplu de utilizare a cuvintelor, care denumesc pe „ai noștri” și „spațiul nostru”. Acesta reflectă utilizarea expresiei *bulgarii basarabeni*, inclusă în numele sărbătorii, iar utilizarea cuvântului *Basarabia* pentru a denumi „spațiul său” a devenit deja tradițională și este aplicată la cel mai înalt nivel, până la nivelul instituțiilor statului din Bulgaria:

„По случай Деня на бесарабските българи – 29 октомври, Дружеството за връзки с бесарабските и таврийските българи «Родолюбци» организира фотоизложба на Асен Великов «Бесарабия – извор на красота и родолюбие». Изложбата ще се проведе под патронажа на Държавната агенция за българите в чужбина и със съдействието на Института за етнология и фолклористика с Етнографски музей при БАН от 23 октомври до 6 ноември 2018 г. <...> Българският етнофотограф Асен Великов има 38 изложби в страната

(аici e vorba de Bulgaria – Т. З.) и в чужбина. Една от мечтите му е била именно да посети Бесарабия. «Забележителен е силният *български дух*, който *бесарабските българи* са съхранили в себе си. <...> Повече от 200 години поколение след поколение са успели да опазят езика *ни*, културата *ни*, корените *ни*. Поклон!» – споделя той, след като се връща от съборите в Украйна и Молдова. В избраните снимки той ще ни покаже бесарабци, облечени в традиционни облекла, изразяващи българската душевност”. (Cu ocazia Zilei Bulgarilor din Basarabia – 29 octombrie, societatea pentru relații cu bulgarii basarabeni și taurieni „Rodolyubets” organizează o expoziție a lui Asen Velikov „Basarabia este o sursă de frumusețe și dragoste de neam”. Expoziția va avea loc sub patronajul Agenției de Stat a Bulgarilor din Străinătate și cu contribuția Institutului de Etnologie și Folcloristică și a Muzeului Etnografic al Academiei Bulgare de Științe pe 23 octombrie 2018 <...> Fotograful etnografic bulgar Asen Velikov a susținut 38 de expoziții acasă și în străinătate. El visează să viziteze Basarabia. „Este deosebit puternicul spirit bulgar pe care l-au păstrat bulgarii basarabeni. <...> Timp de peste 200 de ani din generație în generație, ei au reușit să păstreze limba, cultura, rădăcinile noastre. Mă închin în fața lor pentru aceasta!” – împărtășește el, întorcându-se de la adunarea din Ucraina și Moldova.) (Влюбеният в Бесарабия (Îndrăgostit de Basarabia), Svetlina, 01.10.2018). Pe lângă toate, este impresionant faptul că fotograful etnografic din Bulgaria, vorbind despre limba, cultura, rădăcinile bulgărești păstrate de bulgarii din Moldova, folosește pronumele „al nostru” („al nostru”). Acest lucru este caracteristic nu numai pentru acest articol și este foarte remarcabil: în mintea bulgarilor din Moldova și Bulgaria ei există ca „noi”, ca o unitate.

„Bългарshina” este un cuvânt generalizant pentru toți „ai noștri” și a tot ce este „al nostru”, al bulgarilor, este greu de tradus în altă limbă. De exemplu, în textul dedicat felicitărilor cântărețului Ilya Lukov se spune: «Когато го слушам, сърцето ми се пълни с радост и българщина!» (Când îl ascult, inima mea se umple de bucurie și de spirit bulgăresc, bulgarshina!) (Поздравления по случай именния ден на Илия Луков (Felicitări cu ocazia zilei de naștere a lui Ilya Lukov), Svetlina, 26.07.2018).

Este prezentă și în titlul unui alt articol – „Тараклийският държавен университет – нов център на българщината в Молдова” (Universitatea de Stat din Taraclia – un nou centru al spiritului bulgăresc în Moldova), publicat în același număr al ziarului indicat. Publicația este pătrunsă de mândrie pentru „ai noștri” (vezi pe parcursul în-

tregului articol). La fel de pronunțată în textul media este dorința de a-i cunoaște pe „alții” (vorbim despre evenimente științifice comune ale acestei instituții de învățământ cu alte universități ale țării): „В рамките на празника «Ден на университета» съвместно с колегите от Кишиневския държавен педагогически университет «Йон Крянга» устройхме кръгла маса на тема «Молдовано-български връзки: проблеми на изследването». (În cadrul sărbătorii „Zilei Universității”, împreună cu colegii de la Universitatea Pedagogică de Stat din Chișinău „Ion Creangă”, am organizat o masă rotundă pe tema „Relațiile moldo-bulgare: probleme de cercetare”.) Pentru a reflecta în continuare tema „altora” în contextul acestui articol, trebuie indicat faptul că, la începutul publicării, se subliniază ajutorul în soluționarea problemelor populației bulgare din Republica Moldova de către autoritățile de stat și organizațiile publice ale republicii, în care bulgarii sunt o minoritate națională (Bŭlgarski Horizonti, 2007, nr. 6–7, pp. 13–14). În general, este de remarcant faptul că multe publicații ale ediției analizate vorbesc despre ajutorarea și sprijinirea bulgarilor în dezvoltarea culturii lor naționale, a educației etc., nu numai de către „ai noștri”, aparținând aceleiași grup etnic, ci și de către „alții”, non-bulgari.

Prezentăm doar un alt exemplu (vorbim despre reconstrucția clădirii liceului bulgar): „...През миналата година *столичните власти* отделиха за реконструкция на лицейската сграда почти половин милион лей. А в първите години училището разчиташе най-вече на традиционната щедрост на **нашите сънародници** и най-напред на родителите на децата”. (...Anul trecut, autoritățile orașului au alocat aproape o jumătate de milion de lei pentru reconstrucția clădirii liceului. Iar în primii ani, școala s-a bazat mai ales pe generozitatea tradițională a co-etnicilor noștri, în special pe părinții copiilor.) (Bŭlgarski Horizonti, 2007, nr. 6–7, p. 16).

Astfel, vedem cât de largă este gama de acoperire a opoziției arhetipale luate în considerare în refracția modernă în contextul unei țări (a se vedea mai sus și exemple din ziarele în rusă și română). Mai mult, pentru minoritățile naționale, conceptul de „ai noștri” se extinde la metropola lor. În special, pentru bulgari, este Bulgaria, spațiul său, locuitorii săi (un fapt interesant: în ziarul „Bŭlgarsky Horizonti” primul cuvânt este colorat în culorile steagului național al Bulgariei alb-verde-roșu):

„...Аз си мисля за голямото значение на будното национално съзнание на българите от Молдова, които по силата на историческата съдба **имат две родини**. Най-приятният момент на всяко пътуване е завръщане. Днес българите в

Молдова посещавайки *своята историческа родина*, изпитват тази *радост два пъти – тръгвайки за България и връщайки се в Молдова*”. (...Мă гъндеск ла мarea semnificație a conștiinței naționale trezite a bulgarilor din Moldova, care, în virtutea sorții lor istorice, au două patrii. Cel mai plăcut moment al oricărei călătorii este întoarcerea. Astăzi, bulgarii din Moldova, care își vizitează patria istorică, simt această bucurie de două ori – mergând în Bulgaria și revenind în Moldova.) (Bŭlgarsky Horizonti, 2007, nr. 6–7, p. 17).

Pentru bulgarii din Republica Moldova, cei mai apropiați sunt bulgarii din Bulgaria. Diverse evenimente sunt adesea descrise în textele mass-media ale acestei publicații în limba bulgară, se subliniază comunitatea tradițiilor, etc. Se indica faptul că multe tradiții sunt mai bine păstrate de către bulgarii din Moldova, deși sunt recunoscute și diferențele, de exemplu, într-o astfel de parte a costumului național, precum *pafti* – cataramе speciale pe centura. Aceste asemănări și diferențe – în dialecte, tradiții, bucătărie națională, costum național etc. – sunt studiate în lucrări științifice. Astfel, granițele „spațiului nostru” se extind.

În discursul mass-media în limba bulgară, alături de noțiunea de *ai noștri* („nashentsi”), *al nostru* („bŭlgarschina”), sunt prezentate și tradițiile și valorile lor (adesea sunt folosite în text adjectivele superlative), atitudinea față de oaspeți (considerați un fel de străini/alții), care se numesc „skŭpi” – scumpi, este arătat modul în care aceste tradiții și valori sunt păstrate și menținute:

„В природата има четири сезона. Всеки от тях е различен и е със своите особености. Пролетният сезон, може би, е най-хубавият, най-красивият за **нас**, хората. А месец май, освен всичко, за което се казва и се пише за него, е най-светлият и най-празничният. <...> При *нас* дойде другият празник – най-таченият и най-любимият от *нашенците*: 6 май – Гергьовден. Нали народът го е казал: Великден е хубав празник, а Гергьовден е по-хубав. По най-тържествен начин той бе отбелязан в района, както и в града *ни* Тараклия, навършил на тази дата 205 години. От столицата на България – София, от побратимените градове на Тараклия – Сливен и Генерал Тошево, от Добрич и Варненско скъпите *ни гости* бяха на празника, на тържеството от тържествата. Да отбележим и факта, че *ни гостуваха* и от Мелитопол, Запорожка област на Украйна, от с. Чийший, Болградско, Одеска област, както и *гости* от столицата на *республиката ни* – Кишинев. <...> Тържествени речи, концерти, конкурси, различни развлечения допринесоха за празничното на-

строение на *гостите и домакините*”. (Natura are patru anotimpuri. Fiecare dintre ele are propriile sale caracteristici. Primăvara, pentru noi, oamenii, poate fi cea mai frumoasă perioadă a anului. Iar luna mai, pe lângă altele ce este spus și scris despre aceasta, este cea mai strălucitoare și cea mai festivă lună.) <...> O altă sărbătoare a venit la noi – multiubită de *ai noștri* Ziua Sfântului Gheorghe, care este sărbătorită pe 6 mai. Doar se spune în popor: Paștele este o sărbătoare minunată, iar ziua Sfântului Gheorghe este și mai frumoasă. Ea a fost sărbătorită în cel mai solemn mod în raion, precum și în orașul nostru Taraclia, care anul acesta a împlinit 205 ani. Am avut musafiri la aceasta sărbătoare a sărbătorilor, oaspeți dragi din Sofia, din orașele înfrățite Sliven și Gheneral Toșevo. De asemenea, remarcăm faptul că am avut oaspeți și din Melitopol, regiunea Zaporizhya din Ucraina, din s. Ciișia, districtul Bolgrad, regiunea Odessa, precum și oaspeți din capitala republicii noastre – Chișinău. Discursuri solemne, concerte, concursuri, divertisment, toate au contribuit la buna dispoziție a oaspeților și gazdelor.) (Месец май – светъл и празничен (Luna mai, luminoasă și festivă), Svetlina, 17.05.2018).

Drept exemplu de dezvoltare a temei relațiilor în cadrul opoziției *ai săi- alții* poate servi articolul „Завръщането към своите корените. Българският теоретичен лицей «В. Левски» на 10 години” (Întoarcere la rădăcini. 10 ani de la înființarea Liceului Teoretic Bulgar „V. Levsky”), care vorbește despre cooperare și un sentiment de recunoștință față de *alții* – oameni care nu aparțin grupului etnic bulgar. Vorbind despre relațiile cu autoritățile, autorul articolului, directorul acestui liceu Vasil Stoyanov remarcă: „Укрепнаха основи на висшето образование, в Тараклия вече действа Българо-молдовски университет, в средните училища българският език стана не само учебен предмет, но език на обучението. <...> Своя статут на лицей училището получи през 2003 г. в съответствие с заповед на Министерството на просветата на Република Молдова и решение на столичното кметство. <...> През миналата година столичните власти отделиха за реконструкцията на лицейската сграда почти милион лей. А в първите години училището разчиташе най-вече на традиционната щедрост на нашите сънародници и най-напред на родителите на децата”. (Bazele învățământului superior au fost consolidate, în Taraclia deja funcționează Universitatea de Stat moldo-bulgară, în școlile secundare limba bulgară a devenit nu doar obiect, ci și limbă de instruire. <...> Școala a primit statutul de liceu în 2003, în conformitate cu decretul Ministerului Educației al Republicii Moldova și deci-

zia primăriei Capitalei. <...> Anul trecut, autoritățile orașului au alocat aproape un milion de lei pentru reconstrucția clădirii liceului, iar în primii ani, școala s-a bazat mai mult pe generozitatea tradițională a colegilor noștri, în primul rând a părinților elevilor.) (Bŭlgarski Horizonti, nr. 6–7, p. 16).

În același text în continuare se subliniază mai ales mândria că și non-bulgarii se alătură studierii limbii și culturii bulgare: „Ние се гордеем с това, че при нас се обучават немалко деца, които нямат бŭлгарски произход, но с удоволствие усвояват бŭлгарски език, история, традиции и култура на бŭлгарския народ”.

(Suntem mândri că la noi învață mulți copii de origine non-bulgară, care studiază cu plăcere limba bulgară, istoria, tradițiile și cultura poporului bulgar.) (Bŭlgarski Horisonti, nr. 6–7, p. 16).

În legătură cu ultimul exemplu, amintim, de asemenea, că verbul bulgar *усвоявам/усвоя* – *a asimila* își are originea în cuvântul *свой* (nostru): *усвоявам* – ad litteram „a-l face nostru”, adică în acest caz, a se alătura valorilor unei alte culturi trecându-le prin percepția sa.

Relațiile cu ceilalți, dorința de a-i cunoaște sunt mai bine reflectate în textul media, care spune despre punerea în scenă a spectacolului în limba română pentru copiii bulgari. Autorul nu numai că raportează evenimentul, ci îi oferă și o evaluare în ceea ce privește nevoia de a cunoaște nu numai cultura *sa*, ci și cultura *altuia*: „На 22 март учениците от ТЛ «Иван Вазов», от гимназия «Олимпий Панов» и от гимназия «Генерал Инзов» имаха уникална възможност да посетят спектакъл по пиесата «Amintiri din copilărie» («Спомени от детството») на Йон Крянга. Постановката беше представена на сцената на Тараклийския театър «Смешен петък» от трупата на театъра «В. Р. Наșдеу» от гр. Кахул. <...> Представлението много хареса на децата и макар че беше на румънски език, те го гледаха с голям интерес. Известно е, че театралното изкуство е един от основните фактори, които влияят на нравственото, естетическото и гражданското възпитание на личността. Затова децата *ни* трябва да се приобщават към такива културни събития”. (La 22 martie, elevii Liceului Teoretic „Ivan Vazov” ai Gimnaziului „Olimpiy Panov” și ai Gimnaziului „Ivan Inzov” au avut o ocazie unică de a viziona spectacolul pe baza piesei „Amintiri din copilărie” de Ion Creangă. Producția a fost prezentată pe scena Teatrului din Taraclia „Смешен петък” (Vinerea amuzantă) de către trupa teatrului В. Р. Наșдеу din orașul Cahul. <...> Copiii le-a plăcut foarte mult spectacolul și, deși a fost în limba română, l-au urmărit cu interes. Este cunos-

cut faptul că arta teatrală este unul dintre principalii factori care influențează educația morală, estetică și civică a unei persoane. Prin urmare, copiii noștri ar trebui să se alăture unor astfel de evenimente culturale.) (Театър за деца (Teatrul pentru copii), Svetlina, 30.03.2018).

Dacă privim acest eveniment din cealaltă parte, din partea reprezentanților populației majoritare, atunci din materialul în cauză devine clar că acest spectacol a fost pus în scenă ca parte a unui proiect special de promovare a limbii române: „Спектакълът е осъществен в рамките на проекта «Caravana limbii române în sudul Republicii Moldova». Това е вече IV издание на проекта и се провежда в периода от 19 до 23 март. През този кратък период трупата гостува в пет населени места в южната част на Република Молдова: Леова, Чимишлия, Комрат, Тараклия и Вулканеш. Не мога да не отбележа по-специално играта на актьорите. <...> По време на спектакъла те общуваха много живо с публиката <...>. Те успяха да завладеят вниманието на публиката, въпреки че нашите деца не владеят много добре румънски език. Независимо от това повечето от тях разбраха спектакъла” (Сpectacolul s-a desfășurat în cadrul proiectului „Caravana limbii române în sudul Republicii Moldova”. Aceasta este a patra ediție a proiectului și are loc în perioada 19–23 martie. În această perioadă scurtă, trupa a vizitat cinci așezări din sudul Republicii Moldova – Leova, Cimișlia, Comrat, Taraclia și Vulcănești. Nu pot să nu remarc jocul actorilor. <...> În timpul spectacolului ei au discutat foarte animat cu publicul... Au reușit să capteze atenția publicului, în ciuda faptului că copiii noștri nu vorbesc foarte bine românește. Cu toate acestea, cei mai mulți au înțeles spectacolul.) (Театър за деца (Teatrul pentru copii), Svetlina, 30.03.2018). Astfel, așa cum rezultă din fragmentul de mai sus, din ambele părți se fac pași pentru a se cunoaște mai bine. În realitate, aceștia sunt pașii făcuți în cadrul dialogului intercultural, al comunicării interculturale.

În textele prezentate în discursul mass-media în limba bulgară, intens și justificat istoric se accentuează rudenția bulgarilor din Moldova și Bulgaria: «Валѝ Балканска е име и символ на България. Песните ви трогнаха душите ни, разплакаха сърцата ни. Уникална сте с космическия си глас, единствена и неповторима. Пожелаваме ви много здраве и винаги да помнете една малка Твардица, в която живеат *българи, потомци на българската Твърдица*. Благодарим ви за българския дух и за красивата българска песен. В нас също тече българска кръв и ние съхраняваме своите традиции и българския музикален фолклор», – каза в

края на прекрасната концертна програма Татяна Папурова”. („Valya Balkanska este numele și simbolul Bulgariei. Cântecelѝ voastre au atins sufletele noastre, ne-au făcut inimile să plângă. Dumneavoastră, cu vocea dvs. cosmică, sunteți unică și inimitabilă. Vă dorim multă sănătate și amintiți-vă despre micuța Tvardița, unde locuiesc bulgarii, urmași ai Твърдиței bulgare. Vă mulțumim pentru spiritul bulgar și pentru minunata melodie bulgară. Sângele bulgar curge și în noi, și noi ne păstrăm tradițiile și folclorul muzical bulgar”, a spus Tatyana Papurova la finalul unui concert minunat.) (Космическата Валѝ Балканска с концерт в Твардица (Cosmica Valya Balkanska cu un concert la Tvardița), Svetlina, 28.06.2018).

Paginile publicațiilor în limba bulgară reflectă o atitudine profund conștientă față de istoria Bulgariei, inclusiv cea antică, înțelegerea faptului că memoria colectivă este un factor puternic pentru unirea și solidaritatea tuturor *ai săi*, un suport al etniei. În special, discursul mass-media este utilizat pentru răspândirea informațiilor despre istoria și etnografia Bulgariei:

„В този събор участват реконструктори и любители на историята от цялата страна, като стремежът им да се доближат максимално до средновековния начин на живот, да се запознаят гостите с бит, облекло, храна, занаяти, обичаи, воинско снаряжение и въоръжение, характерни за този период по *нашите* земи през пети век от Христос”. (La această adunare participă reconstructorii și istoricii țării, care, în aspirațiile lor, sunt cât mai aproape de modul de viață medieval, pentru a le prezenta oaspeților particularitățile vieții, îmbrăcămintei, mâncării, ocupațiilor, obiceiurilor, echipamentelor militare și armelor caracteristice acelei perioade pe terenurile noastre din secolul al V-lea A. D.) (Национален средновековен събор „Магическата Мадара” (Adunarea Națională Medievală „Madara magică”), Svetlina, 28.06.2018).

Publicațiile mass-media din Republica Moldova în limba bulgară dezvăluie dorința de a asigura unitatea spirituală a tuturor bulgarilor. Aducem un exemplu de text care servește drept publicitate, dar un soi de publicitate, care vizează consolidarea identității și a unității spirituale a bulgarilor nu numai din Republica Moldova, ci și din întreaga lume. Scopului stabilit îi corespunde stilul acestui text media – unul scurt, dar cordial, menit să pătrundă în inima fiecărui bulgar, fiecărui „al nostru” și să găsească un ecou acolo. El se adresează și fiecărui bulgar și tuturor acestora în același timp: „Това сме *всички ние*, където и да живеем по света. Това е национален български портал с център в град Казанлък. С

администратор писателят Петър Марчев. Всеки ден казанлъчанинът П. Марчев ни зове: «Чуйте новините». Прочетете за *всичко българско и родно*, – за събитията в България и по света. «Всички ние, които обичаме или недолюбуваме, които се гордеем или мъничко се срамуваме, които копнеем и на които леко *ние* писнала, на които целият прекрасен свят е пуст и тъжен без *нашата* неповторима *родна Майка България* – всички *ние* сме Гласът на България. Нека се вслушаме в него, нека се вслушаме в нея!» (Аceștia suntem noi toți, indiferent unde locuim în lume. Acesta este un portal național bulgar, cu centrul în orașul Kazanlık. Cu administratorul Petr Marchev. În fiecare zi, un locuitor al Kazanlikului, P. Marchev ne îndeamnă: „Ascultați știrile”. Citiți despre tot ce este bulgăresc și natal – evenimente din Bulgaria și din lume. „Noi toți, cei care iubim sau detestăm, care suntem mândri sau puțin rușinați, care sperăm sau suntem ușor obosiți, pentru care întreaga lume frumoasă este goală și tristă, fără natala și unica noastră Mamă Bulgaria, toți noi suntem Vocea Bulgariei. Haideti să o ascultăm! Haideti să o ascultăm!”) (Гласът на България (Vocea Bulgariei), Svetlina, 19.07.2018).

O dorință reală, nu una declarativă de a-l înțelege mai bine și mai în profunzime pe Altul, tendințele către comunicarea interculturală în ansamblu sunt caracteristice timpului prezent. În Republica Moldova există multe persoane care vorbesc mai multe limbi și au cunoștințe extinse despre caracteristicile culturale ale mai multor etnii și grupuri etnice. Ei încearcă să fie mediatori, asistenți în procesul unei astfel de înțelegeri.

„За себе си И. Думиника казва следното: «Стрема се да бѣда мост между бесарабските българи, българите от метрополията и молдовците» (I. Duminica spune despre el însăși: „Încerc să fiu o punte de legătură între bulgarii basarabeni, bulgarii metropolei și moldovenii”) (Младият учен Иван Думиника и успешната му кариера (Танърul savant Ivan Duminica și cariera lui de succes), Svetlina, 26.07.2018).

Formarea anumitor puncte de vedere depinde în mare măsură de influența resurselor de informație în masă. Există o legătură inversă între sursele mass-media și percepția acestora de către cititori. Din partea acestora din urmă, există o încredere tradițională în cuvântul scris (tipărit). În timpul prezent, al progresului tehnologiei electronice, se poate vedea această conexiune (reflectând impactul direct asupra cititorului) cu ochii proprii în comentariile la anumite articole și alte materiale plasate în versiunea electronică a presei periodice, inclusiv o serie de texte media postate pe rețelele de socializare. Această

latură a problemei nu a fost investigată nemijlocit de către noi, dar a fost remarcată pentru că este foarte importantă.

În concluzie trebuie subliniat faptul că acest subiect complex multidimensional necesită studii aprofundate în continuare.

Referințe bibliografice / References

1. Бойко М. А. Роль дискурсивных факторов «свой», «чужой», «другой» в процессе формирования коллективной идентичности средствами массовой информации. Воронеж, 2006. In: <https://cyberleninka.ru/article/n/rol-diskursivnyh-faktorov-svoy-chuzhoj-drugoy-v-protsesse-formirovaniya-kollektivnoy-identichnosti-smi> (vizitat 6.08.2019). / Bojko M. A. Rol' diskursivnyh faktorov «svoj», «chuzhoj», «drugoj» v processe formirovaniya kolektivnoj identichnosti sredstvami massovoj informacii. Voronezh, 2006. In: <https://cyberleninka.ru/article/n/rol-diskursivnyh-faktorov-svoy-chuzhoj-drugoy-v-protsesse-formirovaniya-kollektivnoy-identichnosti-smi> (vizitat 6.08.2019).
2. Гришаева Л. И., Цурикова Л. В. Введение в теорию межкультурной коммуникации. Воронеж: Воронежский госуниверситет, 2003. 369 с. / Grishaeva L. I., Curikova L. V. Vvedenie v teoriyu mezhkul'turnoj kommunikacii. Voronezh: Voronezhskij gosuniversitet, 2003. 369 s.
3. Гришаева Л. И. Образование как условие, средство и способ инкультурации личности. In: Мир образования – образование в мире, 2003, № 1, с. 41-51. / Grishaeva L. I. Obrazovanie kak uslovie, sredstvo i sposob inkul'turacii lichnosti. In: Mir obrazovaniya – obrazovanie v mire, 2003, № 1, s. 41-51.
4. Гришаева Л. И. Понимание «чужого» и «другого» как условие успешной аккультурации. In: Взаимопонимание в диалоге культур: условия успешности. Ч. 2. Отв. ред. Л. И. Гришаева, М. К. Попова. Воронеж: Воронежский госуниверситет, 2004, с. 9-48. / Grishaeva L. I. Ponimanie «chuzhogo» i «drugogo» kak uslovie uspeshnoj akkul'turacii. In: Vzaimoponimanie v dialoge kul'tur: usloviya uspeshnosti. CH. 2. Otv. red. L. I. Grishaeva, M. K. Popova. Voronezh: Voronezhskij gosuniversitet, 2004, s. 9-48.
5. Зайковская Т. З. Типология взаимопонимания: вербально-поведенческий аспект. In: Славянские чтения. Материалы научно-теоретической конференции. Вып. 4. Кишинэу, 2007, с. 86-92. / Zajkovskaya T. Z. Tipologiya vzaimoponimaniya: verbal'no-povedencheskij aspekt. In: Slavyanskije chteniya. Materialy nauchno-teoreticheskoy konferencii. Vyp. 4. Kishineu, 2007, s. 86-92.
6. Фрик Т. Б. Основы межкультурной коммуникации. Томск: Издательство Томского политехнического университета, 2013. 100 с. / Frik T. B. Osnovy mezhkul'turnoy kommunikatsii. Tomsk: Izdatel'stvo Tomskogo politehnicheskogo universiteta, 2013. 100 s.

7. Importanța și rolul mass-media în societatea actuală. In: <http://www.scritub.com/jurnalism/Efecte-ale-mass-media-Introduc42979.php> (vizitat 17.01.2019).

Ediții periodice

Български хоризонти. Кишинев, 2007. / B"lgarski horizonti. Kishinev, 2007.

Светлина. Тараклия, 2018. / Svetlina. Tarakliya, 2018.

Tatiana Zaicovschi (Chișinău, Republica Moldova). Doctor în filologie, conferențiar cercetător, Centrul de Etnologie, Institutul Patrimoniului Cultural.

Татяна Зайковски (Кишинев, Република Молдова). Доктор филологии, конференциар, Центр этнологии, Институт культурного наследия.

Tatiana Zaicovschi (Chisinau, Republic of Moldova). PhD in Philology, Research Associate Professor, Center of Ethnology, Institute of Cultural Heritage.

E-mail: tanzai57@mail.ru

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5438-9945>